

Джерелознавство Sources Studies

Юрій Мицик,

провідний науковий співробітник
Інституту української археології
та джерелознавства
імені М. С. Грушевського
Національної академії наук України,
доктор історичних наук, професор,
Київ, Україна

Yurii Mytsyk,

Leading Researcher,
M. S. Hrushevsky Institute
of Ukrainian Archeography and Source
Studies,
National Academy of Sciences of Ukraine,
Doctor of Sciences (History), Professor,
Kyiv, Ukraine

e-mail: mytsyk2002@ukr.net

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-1580-1284>

Інна Тарасенко,

наукова співробітниця
відділу актової археології
Інституту української археології
та джерелознавства
імені М. С. Грушевського
Національної академії наук України,
кандидатка історичних наук,
Київ, Україна

Inna Tarasenko,

Researcher,
M. S. Hrushevsky Institute
of Ukrainian Archeography
and Source Studies,
National Academy of Sciences of Ukraine,
PhD in History,
Kyiv, Ukraine

e-mail: innatarasenko86@gmail.com

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-1019-9749>

УДК 94 (477.43/44)

DOI: 10.28925/2524-0757.2021.117

Листи Івана Шпитковського до Михайла Грушевського

У статті наведено листи незаслужено призабутого українського історика, музейного працівника і педагога Івана-Юліана Шпитковського до видатного вітчизняного вченого, державного й громадського діяча, професора Михайла Грушевського. Подано стислий виклад його біографії, описано навчання у Львівському університеті, формування під впливом М. Грушевського наукового інтересу до гайдамацького руху XVIII ст., участь у національно-визвольних змаганнях українського народу 1917–1921 рр. і громадському житті Галичини міжвоєнного періоду. Листи проливають світло на характер зв'язків між обома вченими й на лабораторію наукових пошуків Шпитковського, насамперед у дослідженні історії Коліївщини 1768 р.

Ключові слова: І.-Ю. Шпитковський, М. Грушевський, архіви, епістоли, Коліївщина, гайдамаки.

Letters of Ivan Shpytkosky to Mykhailo Hrushevsky

The article contains letters of the undeservedly forgotten Ukrainian historian, museum worker and teacher Ivan-Yulian Shpytkovsky to a prominent Ukrainian scientist, statesman and public figure, Professor Mykhailo Hrushevsky. Here is a brief sketch of his biography, studies at Lviv University, the formation under the influence of Mykhailo Hrushevsky's scientific interest in the Haydamak movement of the eighteenth century, his participation in the national liberation struggle of the Ukrainian people 1917–1921, participation in the social and scientific-cultural life of Galicia in the interwar period. It also explains the reasons for his forced withdrawal from active scientific work, the publication of scientific papers, caused primarily by the repressive policies of the Soviet government. Thus, in Lviv in the 1940s, a highly qualified specialist in paleography, sphragistics, chronology and heraldry was suspended from lecturing, accused of idealistic and nationalist views, and transferred to the position of laboratory assistant. Since 1930 I.-Yu. Shpytkovsky became a full member of the NTSh and most of his articles were published in "Notes of the Scientific Society. T. G. Shevchenko". The letters to Mykhailo Hrushevsky published here shed light on the nature of the relations between the two scientists and on the laboratory of scientific research of Shpytkovsky, first of all on the study of the history of Koliivshchyna in 1768.

Key words: I.-Yu. Shpytkovsky, Mykhailo Hrushevsky, archives, epistles, Koliivshchyna, haidamaky.

Ім'я Івана-Юліана Шпитковського, українського історика, нумізмата, музейного працівника й педагога, було призабутим і донедавна відомим лише спеціалістам, а в науковій літературі про нього знаходились хіба що стислі довідки. У незалежній Україні завдяки статтям галицьких істориків і краєзнавців воно виходить із незаслушеного забуття.

Метою статті є поглиблення уявлень про діяльність Івана-Юліана Шпитковського шляхом репрезентації його листування з Михайлом Грушевським.

Народився Іван-Юліан у сім'ї галицького селянина Владислава Шпитковського в с. Джурин (нині — Чортківського району Тернопільської області) 16 травня 1880 р. Мав молодшого брата Олександра-Станіслава (21.06.1881 — 06.12.1969), життєвий шлях якого був подібний до Іванового. Олександр хоч і цікавився історією, однак став священником УГКЦ, служив у соборі Св. Юра у Львові, викладав у львівській академічній гімназії.

Впродовж 1897–1903 рр. Іван-Юліан Шпитковський навчався в Бучацькій та Бережанській державних гімназіях. Подальшу освіту здобував на теологічному, філософському і правничому факультетах Львівського університету, слухав лекції проф. Михайла Грушевського, вивчав у нього кириличну палеографію, проходив науковий вишкіл на семінарі проф. Людвіка Фінкеля. Ще в студентські роки у вільний від навчання час він досліджував документальні матеріали з історії України, під керівництвом Івана Франка працював бібліотекарем у Науковому товаристві імені Шевченка. За сприяння відділу НТШ і М. Грушевського отримав стипендію для археографічних досліджень в архівах Росії та м. Кракова. У 1907 р. Іван-Юліан став членом Археографічної комісії товариства.

Після закінчення студій Шпитковський працював учителем у німецькій гімназії у Львові

(1909–1910), польській і українській гімназіях у Перемишлі (1910–1912), де організував бібліотеку ім. Петра Могили. У липні 1912 р. був переведений до Коломийської гімназії, заснував у місті науково-популярне видавництво «Загальна книгозбірня» (1912–1914). З початком Першої світової війни був призваний до лав армії Австро-Угорщини (1914–1918), брав активну участь у подіях українських визвольних змагань 1917–1921 рр. як старшина Української галицької армії (УГА), був учасником спільних бойових дій ЗУНР та УНР. У 1919 р. потрапив у «чотирикутник смерті» та більшовицький полон, звідки йому вдалось втекти з допомогою місцевої дівчини і повернутися до Галичини.

Міжвоєнний період, коли Західна Україна опинилася під польським пануванням, був особливо тяжким для ветеранів українських визвольних змагань. Шпитковський зазнав переслідувань від польської влади, але все ж дістав змогу вчителювати в різних містах Галичини. У 1921 р. він став одним із ініціаторів створення музею в Бережанах. Згодом — секретарем філії «Українського крайового товариства охорони дітей і опіки над молоддю» у Бережанах (1922), організатором 2–5 з'їздів українських музейників, членом державної «Спілки польських музеїв» (1934–1939). У 1930 р. разом з видатною українською художницею О. Кульчицькою заснував у Перемишлі регіонально-етнографічний музей «Стривігор» і впродовж 15 років був його керівником. Цей музей став справжнім культурним центром українців Перемишля.

Розуміючи значення книги для освіти народу, Шпитковський усюди, де перебував на посадах учителя, сприяв створенню шкільних і міських бібліотек, був активним учасником видання української книжки, досліджував рукописи й стародруки. 17 лютого 1930 р. його обрано дійсним членом Наукового товариства імені Шевченка. У 1934 р. він отримав ступінь

доктора філософії у Львівському університеті, а у 1936 р. став членом Богословського наукового товариства у Львові. У 1934–1939 рр. був членом Союзу польських музеїв (Association des Musees en Pologne) у Варшаві, співукладачем «Словника слов'янських старожитностей» («Słownik starożytności słowiańskich»), головою товариства «Прихильники українського мистецтва» у Перемишлі (у 30–40-х роках ХХ ст.).

У червні 1945 р. Шпитковський був змушений виїхати з Перемишля і перебратися до Львова. Тут він працював старшим бібліотекарем (пізніше бібліографом) у відділі рукописів Львівського філіалу бібліотеки Академії наук УРСР (нині — ЛНБ України ім. В. Стефаника), за сумісництвом викладав історію середніх віків у Львівському університеті. У 1949–1960 рр. на посаді старшого лаборанта завідував Сфрагістично-нумізматичним музеєм у Львівському університеті, де опрацьовував музейні збірки, інколи вів практичні заняття зі студентами університету.

Досліджуючи рукописні документи XVIII та давніших століть, Шпитковський став у 1950-х роках єдиним у Львові спеціалістом із палеографії, сфрагістики, хронології та геральдики, яка була його особливим захопленням. Зробив важливий внесок у розвиток краєзнавства й музейництва в Галичині (Наукове товариство імені Шевченка і Тернопільщина (1873–1940), 2017. С. 253–256). Але в часи СРСР Шпитковському доводилося несолодко. І. Шпитковському не підтвердили наукового ступеня, здобутого ще у 1934 р., таврували як націоналіста, звільняли, а потім відновлювали (через гострий брак висококваліфікованих спеціалістів), врешті залишили на лаборантській посаді з мізерною зарплатою, хоча вчений плідно працював, залучаючи до роботи навіть дружину та доньку. Помер Іван-Юліан Шпитковський у Львові 9 грудня 1969 р. й був похований на 31 полі Личаківського цвинтаря.

Ще в студентські роки під впливом видатного вченого М. Грушевського І. Шпитковський захопився історією і в 1905 р. опублікував свою першу рецензію на сторінках Записок наукового товариства імені Тараса Шевченка (НТШ). У подальші роки, перед Першою світовою війною, він регулярно друкувався у цьому науковому виданні, вміщуючи майже щороку свої замітки (переважно рецензії). Це стало підставою для вклюдження Шпитковського до числа дійсних членів НТШ. Тоді ж, видно за порадою М. Грушевського, захопився гайдамацьким рухом XVIII ст., насамперед Коліївщиною 1768 р. Тож починає збирати архівні документи, що стосуються зазначеного періоду історії, і згодом видає ґрунтовну працю на цю тему (Шпитковський І., 1908. С. 134–157; 1910. С. 26–73, 227–231; 1911. С. 148–156). Однак початок Першої світової війни перекреслив його

наукові плани: І. Шпитковський віддався боротьбі за незалежність України.

Під час роботи у Центральному державному історичному архіві України у Києві у фонді 1235 (Грушевські), де зберігається бл. 12 000 листів, адресованих вченому, ми звернули увагу на справу 840. У ній містяться 10 листів, написаних у 1906–1914 рр., і 3 телеграми Шпитковського. В описі фонду, здійсненого І. Гиричем, знаходимо стислу характеристику І. Шпитковського: «історик, учень М. Грушевського, дослідник гайдамаччини» (Гирич І., 1996. С. 81).

Тексти листів І. Шпитковського пронизані глибокою пошаною до свого вчителя та його сім'ї. Майже в кожному з них вживаються традиційні форми ввічливості, як-от: «найнижший поклін та ціловання руць» (щодо дружини Грушевського Марії), звертання «Пан Професор», «Пані Добродійка» неодмінно пишуться з великої літери за правилами етикету того часу.

Уже в першому листі І. Шпитковський згадує про «переробку з “Трудів Подольського Общества”, яку прагне якнайшвидше скінчити. Поза сумнівом, тут йдеться про підготовку рецензії на книгу: Іваницький С. «Переяславський єпископ Гервасий Линцевский и начало воссоединения униатов в западной или польской Украине (1757–1769 гг.). Каменец, 1904», що вийшла й окремих відбитком.

Наступного листа було написано майже через три роки. Таку перерву можна пояснити тим, що і Грушевський, і його учень жили в одному місті (Львів), тож не було потреби у спілкуванні через пошту. У цьому листі від квітня 1909 р. йдеться про підготовку Шпитковського до вчительського іспиту.

У листі № 3, написаному 1910 р., він сповіщає про своє переселення до Перемишля (вул. Шпитальна, ч. Іа, ІІ п.), де отримав посаду викладача в гімназії. Тут І. Шпитковський нарешті зміг після річної перерви знову зайнятися науковою працею і вислав Грушевському свою рецензію для розміщення в Записках НТШ.

У листі № 4 йдеться про підготовку статті «До іконографії та нобілітації Івана Могильницького...», яка вийшла аж у 1930 р. (Шпитковський І., 1930).

У січні 1912 р. у листі з Перемишля І. Шпитковський вибачається за запізнення з відповіддю на лист Грушевського і продовжує тему щодо портрета І. Могильницького. Згадує про фотознімки Судової Вишні, які він мав дістати на прохання свого вчителя.

Ще один лист (№ 6) містить відповідь на послання Грушевського. Тут Шпитковський дякує йому за рекомендаційний лист до Громницького і позитивне рішення своєї проблеми. Мовиться, звичайно, про о. Володимира Громницького (1862–1938), українського греко-католицького

священника, громадського діяча, засновника Міщанського братства. Також автор листа сповіщає про виконання справи зі знімками Судової Вишні.

Лист 1913 р. (№ 7) був писаний з Коломиї. Знову Шпитковський посилається на отриману ним епістолу від Грушевського і виявляє свою готовність виконати його доручення. Мова, очевидно, йшла про зустріч з Грушевським у Коломиї.

Два останні листи Шпитковського були написані у 1914 р. з Коломиї. У першому з них (особливо важливому та інформативному), датованому 22 січнем, відповідаючи на послання Грушевського, сповіщає про хід роботи над «Гайдамаками» Тараса Шевченка, нарікає на брак потрібних книжок, через що робота йде мляво, проте автор послання сподівається її скінчити в липні 1914 р. Він також просить Грушевського затвердити тему кандидатської дисертації про Коліївщину. Згадує про три мемуари, написані оо. василіанами, зокрема авторства Домініка Завроцького. Статтю про останнього Шпитковський видав у 97 томі Записок НТШ. Тут же він посилається на заохочення до наукової праці польського історика Людвіка Фінкеля. Зазначає про можливість отримання відпустки і матеріальних засобів, що дало б змогу закінчити роботу над шістьма мемуарами до Коліївщини, видання найважливіших з них, а також 150 архівних документів («Се переважно маніфести і протести Зн[ачко] Яворського, укр[аїнської] православної шляхти, канівських і ин. козаків, листи еп. Кониського, Лінцевського, Шептицького, дальше листи гайдамаків до росс[ійських] і польських комендантів, деякі приватні листи польських магнатів, відповідь на універсал Jana Rocha Kościuszki і других уніатів і др.»). Це склало б основу узагальноючої праці з «історії Гайдамаччини, або хоч Коліївщини». Дуже важливими є згадки автора, що розширюють уявлення про знайдену ним

в архівах джерельну базу: «мемуари васил[іанина] Филиповича... деякі дробі з підгаєцьких “архівів” на 6–8 ст. письма та виписи з вельми інтересного мемуара єпископа Н. Сила, дотично уніатських міст на Україні та самої уманської різні».

У листі від 3 квітня Шпитковський вибачався за те, що надіслав свою працю пізніше на тиждень через брак необхідних книжок (про це ж він повідомляв і в телеграмі від 24(?) .02.1914 р.). Згадував про відмову директора бібліотеки НТШ Івана Кревецького (1883–1940) видати книги, оскільки він був з іншого міста, про свою хворобу... Знаючи про міцні зв'язки свого вчителя з істориками підросійської України, делікатно висловлював прохання, аби якийсь фрагмент його роботи був опублікований за кордоном. Згадував також про намір підготувати реферат з наданої Грушевським книжки й роботу про «новий мемуар до історії Коліївщини».

У справі фонду також було знайдено вітальну новорічну листівку і три телеграми, про одну з яких говорилося вище. У повідомленні, прийнятому в Києві 20.11.1912 р., міститься привітання Грушевському з Днем ангела, тобто днем святого архістратига Михаїла. В іншій телеграмі йдеться про якусь наукову роботу.

Таким чином, з огляду на зазначене вище можемо дійти висновку про те, що творчий потенціал Івана Шпитковського з незалежних від нього причин так і не було розкрито повною мірою. На жаль, його навіть не згадує видатний дослідник гайдамацького руху і Коліївщини Петро Мірчук. Проте, на нашу думку, навіть те, що Шпитковський надрукував, заслуговує на увагу істориків. Сподіваємось, що буде віднайдені збірники архівних документів про Коліївщину, який упорядкував цей науковець. Звичайно, і листи Шпитковського до свого вчителя поповнять Грушевськiану, над якою нині плідно працюють історики.

***1

№ 1²

1906, липня 23. — Підгайці

Високоповажний пане професоре та вельмишановний, мій пане і добродію!

Відповідно до препоручення високоповажного пана професора і добродія пересилаю коректу з «Кодекса Малопольщі» т. IV з проською, аби високоповажний пан професор добродій були ласкаві простити, коли вона трохи спізнилася, бо се сталося з причин цілком від мене независимих. Переробку з «Трудів Подольського Общества» буду старатись в якнайскорішому часі покінчити.

При кінці хочу ще раз подякувати високоповажному панові професорови добродієві за позволенне друкувати в «Записках» мою скромну річ та поручаюсь на дальше Його ласкавій пам'яті. Для високоповажної пані добродійки нехай вільно буде зложити мій найнижший поклін та ціловання руць з желанням для обоїх панства добродіїв пресвічити весело та якнайліпшому здоровлю вакації.

Остаюсь з глибоким та повинним поважанням всегда вдячний ученик

Іван Шпитковський

Підгайці 23/7 1906

¹ Центральний державний історичний архів України у місті Києві. Ф. 1235. Грушевські. Спр. 840. І.-Ю. Шпитковський — М. С. Грушевському.

² В публікації текстів листів збережено авторський правопис, але великі літери у звертаннях замінені на рядкові.

1909, квітня 26

Високодостойний пан професор, високоповажаний пане і добродію!

Позаяк заміряю приступити до частного іспиту учительського в маю с. р., та що всі (...) *до сього потрібні мають бути залучені вже до 6–7 н. ст. мая, проте удаюся до високоповажного пана професора з просьбою, щоби високоповажний пане професор були ласкаві подати для мене іспитовій комісії історичню тему, без якої не можна передати проф[есору] (...) * Регману моєї (?) географічної робітки до рецензії.

І дуже перепрошую, що труджу високоповажного пана професора, але рішився в той спосіб просити в. п. пана професора тому, щом не міг довідатися, в котрий день високоповажний п. професор приїжджають до Львова, та тому, що мушу оставити з півмісяця проф. Регману для прочитання згаданої роботи.

В нас тут деякі професори вже викладають, але переважно оголошені виклади на перші дні мая (н. ст.).

Перепрошуючи ще раз за те, що непокою, та дякуючи вже заздалегідь за труд в. п. пана професора, залучаю для високоповажної пані добродійки ціловання її руць, а для в. поважній Катрусі сердечний привіт та остаюсь з глибоким і правдивим поважанням вдячний ученик,

Іван Шпитковський

4/26. IV. 1909

1910, квітня 4. — Перемишль

Високодостойний і високоповажаний пане професор, добродію!

Сердечно дякую високоповажному п. професорови за узнання моєї робітки за здачу до друку та ще більшу складаю подяку високоповажному професорови добродієви за його цінні замітки до неї. Одначе, дуже перепрошую в. п. пана професора, щом не вспів зараз її вислати. Причиною сього було, щом не мав через довгий час певности та урядового акту мого перенесення до Перемишля і скитавимся з місця на місце, а без певного і сталого осідку не можна було взятися за роботу як слід.

Доперва від 1 квітня замешкав я на сталє при ул. Шпитальній (ч. I а, II п.) та почав у вільних від заняття хвилях ладити якомога найскорше робітку, після ласкавих вказівок високоповажного пана професора та закінчити її так що, доперва тепер відсилаю її, просячи ще раз, щоби високоповажний пан професор мали мене за витолкованого. Присилаю рівночасно як mind "Projekt eht. Konfederacyi" та реценз[ію] з «Ляменту хлопс[ького] на пани» та прошу високоповажного пана професора о ласкаве поміщення ея в «Записках» львів[ських], якщо вони там надаються.

При тій нагоді, з притоки надходячих Великодних свят смію зложити мої щирісердечні бажання «веселих свят» високоповажній пані добродійці та пану професору.

Остаюсь з глибоким повинним поважанням та високоповажній пані доброд[ієви] ручки цілую.

Іван Шпитковський

Перем[ишль]17/4. IV. 1910

1910, листопада 16. — Перемишль

Високодостойний та високоповажаний пане професор!

Відповідно до бажання високоповажного пана професора був я кілька разів у п. Подолинського, одначе не можна було ніяк застати — з тої то причини, спізнена моя відповідь. Доперва вчєра вспів я его придибати. о. митрат казав, що портрет крил[ошанина] Ів. Могильницького єсть тут і що буде можна зробити з него відбитку. Отець Подолинський просив лише спитати високоповажного пана професора, який рід має се бути відбитки, фотографічна знімка, чи може копія, яку би міг зробити тутешній артист-маляр С.(?) Ч. Круток.

Стоячи до дальшої розпорядимости високоповажного пана професора, остаюся з глибоким і правдивим поважанням та складаю на руки високодостойного пана професора уціловання руць високоповажної пані добродійці та повинний поклін цілому його домови всевдячний ученик

Іван Шпитковський

Перемишль дня 16.XI.1910 (н. ст.) (українська гімназія)

1912, січня 4. — Перемишль

Високодостойний пане професор, високоповажаний пане добродію!

Дуже перепрошую високоповажного пана професора, щом зараз не відповів на його цінний лист. Сєго не міг був доти зробити, доким не мав рішучої певности, що бажання високоповажного пана професора, хоч в більшій часті вже зреалізуються.

Далі доперва скінчив роботу фотограф і сейчас відсилаю знімку фотографічну з портрета Ів. Могильницького, зробленого барвистою пастеллю. На портреті (...) * виглядає ясно-голуба, тут вийшла забіла, орден Йосифа II геть там темно-багряної краски. Причиною так дуже спізненої присилки сеї знімки було те, що тяжко було видістати портрет. А надто фотограф чекав на погіднішу пору (?).

Щодо знімок Судової Вишні, то удалось мені видобути лише загальний вид місцевости. Ще суть-тут (?) види костела, кошарів і др., але церков ані старої, ані нової нема, а налащик жид обіцяв постарати о новий наклад видіківок (?) аж на весну.

А що там нема сталого фотографа, тому просилем одного аматора, який мав зняти церков аж по наших святах, їй теж надішло, оскільки вона йому вдасться.

Рівночасно, дякую дуже сердечно високоповажному пану професору за його готову прихильність написати лист до директора філії в моїй справі та осмілююся просити високоповажаного пана професора, щоби ласкаво зволили туди написати, за що задалегідь дуже їм (?) вдячний. Я ж по святах наших буду [у] него і може ще у котрого з наших радників.

З нагоди Сьвят і Нового Року позволяю собі зложити високоповажаному панові професорові і цілому достойному його домові щиросердечні бажання.

Поручаючися ласкавій пам'яті, остаюсь з глибоким повинним поважанням пані добродійці руці цілую.

Ів[ан] Шпитківський

Перемишль 4/I. 1912 (н. ст.)

№ 6

1912, лютого 5 ст. ст. — Перемишль

Високодостойний і високоповажаний пане професор і добродію!

З невисказаною радістю відчитував я по кілька разів так тепло написаний лист від високоповажного пана професора до мене. Дуже сердечно дякую і есьм щиро вдячний і обовязаний моему високоповажному добродієві за його ласкаво написаний лист до п. Громницького в моїй справі. Зараз по одержанню листа, був я у д. Громн[ицького], який сповістив мене, що з огляду на так прихильний і теплий лист високоповажного пана професора рад би мене мати в себе. Тепер, одначе, немає місця, хиба що аж на другий шкільний рік, якщо котрийсь з молодих дістане посаду на провінції.

Щодо видів м[істе]чка Судової Вишні, то удалось мені дістати зі Золочева, їх теж з цілою приємністю присилаю високоповажному пану професору. Якщо би пан професор уважали її картки за не дуже пригожі, то бим надіслав фотографічні знімки аматорські моїх маленьких учеників, аматорів.

Дякуючи ще раз дуже щиро і сердечно високоповажному панові професорові та складаючи уціловання руць високодостойної пані добродійці та низенький поклін всему високоповажному домові, поручаючися ласкавій пам'яті все вдячний ученик

Іван Шпитківський

Перемишль 5. II. с. ст. 1912

№ 7

1913, червня 22. — Коломия

Високодостойний та високоповажний пане професоре, мій високоповажаний професоре та добродію!

У відповідь на цінний лист від високодостойного пана професора спішу повідомити, що кожда просьба високоповажаного пана професора, як шановного та дорогого мого учителя професора, есьт все для мене найвисшим приказом, якого я не можу не сповнити, що буду старати прибути якнайточніше на означений день та годину.

Та заки буду міг (?) особисто та устно, складаю поки що листовно свій низький поклін для високодостойного та високоповажаного пана професора та достойного його цілого дому та остаю з глибоким і повинним поважанням всевдячний ученик

Іван Шпитковський

В Коломїї дня 22. VI. (н. ст.) 1913

№ 8

1914, січня 22. — Коломия

Високодостойний пане професор, високоповажний мій пане і добродію!

Вперед мушу подякувати високодостойному пану професорові за честь, яку мені зробили своїм письмом, та перепросити, що задля перешкод від мене независимих, аж тепер відповідаю.

Над «Гайдамаками» Шевченка я роблю, але робота поступає дуже пиняво з огляду на скупий вільний час та на трудність дістати потрібних книжок. На всякий случай не покінчу її скорше, як по великодніх феріях, зглядно ани в липни, коли-то матиму нагоду за осмотрини її науковим новим апаратом.

При сій нагоді осьміляюся просити, щоби високодостойний пан професор зволили призначити мені, як докторську працю, розбірку другого мемуара (Завроцького), зглядно кандидатську роботу, критичний розбір над першими трема василинськими мемуарами до Коліївщини. Я розумію, що вони обі далекі від тої *qualitas*, в якій я би їх хотів бачити, так нема у мене спромоги сього зробити. Під час сих ферій святочних був я у Львові, але зробив мало. До сього кроку заохочував мене дуже проф. Л. Фінкель, з яким случаймо у Львові бачився, та обіцяв в порозуміню з високоповажним паном професором прийняти котру-небудь з робіток, хоч менш рад би з послідної, що в рукописи, бо се справляло би більшу трудність в читаню її.

В тім самім часі просив я відпустку на один курс інспектора, який заявив мені, що може вистаритися для мене лише о безплатну, зате хоч би і на 2 курси.

Якщо бим знайшов які-такі матеріальні средства для удержання сей у Львові на той час, то наміряю тоді покінчити мою критичну роботу над 6 мемуарами спорідненими, видати порівнюющим способом хоч важнійші мемуари до Коліївщини, інші скоментовані, або лише в регістах, опублікувати новий матеріал, якого я вже до тепер маю до 150 ст. письма. Се переважно маніфести і протести Зн[ачко] Яворського, укр[аїнської] православної шляхти, канівських і ин. козаків, листи еп. Кониського, Лінцевського, Шептицького, дальше листи гайдамаків до росс[ійських] і польських комендантів, деякі приватні листи польських магнатів, відповідь на універсал Jana Rocha Kościuszki і других уніатів і др.

На кінець взяв бим ся до синтетичної роботи, до представлення історії Гайдамаччини, або хоч Коліївщини.

Мушу ще сповістити високоповажного пана професора, що ось (?) на сліді до найденя оригіналу мем[уарів] Тучатьського (?) має бути, якщо то він лише в Кракові.

Надто маю відкопійований новий, досить інтересний мемуар васил[іанина] Филиповича, який єсть власністю д-ра Чоловського. Крім сього маю деякі дробі з підгаєцьких «архівів» на 6–8 ст. письма та виписи з вельми інтересного мемуара єпископа Н. Сила, дотично уніатських міст на Україні та самої уманської різні — всього понад 40 ст. письма.

Всі копії з виїмком підгаєцьких — зроблені з оригіналів або копій, що знаходяться в Оссолінеумі, Нац[іональному] музею та Чарторийських музею.

Перепрошуючи ще раз за спізнену відповідь та за обширність мого листа, якого читанням я сьмію трудити високоповажного пана професора, складаю уцілованя руць для високоповажної пані добродійки і низький поклін для високоповажної панни Катрі та остаюсь з глибоким і повинним поважанням всевдячний ученик

Іван Шпитковський

Коломия дня 9/22. I.1914

№ 9

1914, квітня 3. — Коломия

Високодостойний і високоповажний пане професор, високоповажний пане добродію!

Пересилаючи свою замучену робітку, мушу дуже чемно перепросити високоповажаного пана професора, щом не прислав її 9, а лиш 15 марта, так я мав се зробити. Причиною була недостача найпотрібніших на час книжок, брак хоч трохи більш вільного часу та щира охота якось можливо найліпше зложити при даних обставинах.

Ще 2 чи 3 лютого, під час мого хвилевого побуту у Львові, по тім як я був у високоповажаного пана професора, старався я дістати в бібліотеці нашого Товариства хоч кілька книжок, але І. Кривецький заявив, що се противиться регулямін бібліотеки випозичати книжки замісцевим особам на виставлені ними реверси.

Я мусів се зробити, але через нашу дирекцію та книжки і не всі мені потрібні дістав доперва около 15 лютого. Потім часу вільного було дуже обмаль — свят як най не багато, так що міг дещо був робити по неділям та ночами.

Покінчив я роботу около 10 і думав начисто переписати і вислати до 15 марта, та мусів лягти захорувавши на інфлюенцу. При помочи одного ученика став переписувати начисто, але йшло дуже пиняво, так що ладки (?) тепер хтів її довести до краю, та рішуся відіслати якнайскоріше.

Перепрошуючи ще раз, прошу високоповажного пана професора о кілька слів ласкавої відповіді, чи вона буде хоч в приємно, якби хоч би якось дрібна частина з неї появилась за кордоном — оскільки вона на се знадобилась би.

Реферат з даної високоповажним паном професором книжки і новий мемуарик до історії Коліївщини, лагодити стану під час святочних ферій.

Перепрошуючи ще раз, шлю високодостойному пану професорови та його високоповажній родині низький поклін зі щирими бажаннями «веселих свят» та остаюсь з глибоким належним поваженням всевдячний ученик

Іван Шпитковський

Коломия дня 3. IV.1914

Поштові листівки

№ 10

1914 р. — Тернопіль. — Новорічна вітальна листівка.

З Новим роком і все найгарнішого желаю [.....].

Телеграми

№ 11

1912, листопада 20 (?). — Станіславів.

Wysokorowazanomu solenizantowy dobrodzijewy wsioho najkraszczoho. Szytkowskyj.

Високоповажаному імениннику добродію всього найкращого. Шпитковський.

(Телеграма прийнята в Києві 20.11.1912 р.)

№ 12

1912 р. — Львів.

Proszu przyznaty robotu. Widrowid zaplaczena. Szytkowski.

Прошу признати роботу. Відповідь оплачена. Шпитковський.

№ 13

1914, лютого 24 (?). — Коломия.

Bitte termin meiner Arbeit bis 15 maerz aufschieben. Szytkowskyj.

Будь ласка термін моєї роботи відкладається до 15 березня. Шпитковський.

(Телеграма прийнята в Києві 24.02.1914 р.)

ЛІТЕРАТУРА

- Гирич І. Епістолярна спадщина Михайла Грушевського. К., 1996. 168 с.
- Іван-Юліан Шпитковський. *Наукове товариство імені Шевченка і Тернопільщина (1873–1940). Історично-філософська секція: дійсні члени*: бібліографічний покажчик; укладач Л. Оленич. Тернопіль, 2017. С. 253–256.
- Шпитковський І. Матеріали до Коліївщини. V: Мемуар ржищівського тринітарія про Коліївщину [Додаток]: Notat res perpetuae memoriae dignas et in Ukraina practicas 1768 A[nno]. Записки Наукового Товариства Шевченка. 1908. Т. 83, кн. III. С. 134–157.
- Шпитковський І. До іконографії та нобілітації Івана Могильницького, зі знімками портрету й гербу: I. Портрет Івана Могильницького; II. Нобілітація. Записки Наукового Товариства Шевченка. 1930. Т. 100, ч. 2. С. 311–319.

REFERENCES

- Hyrych, I. (1996). Epistoliarna spadshchyna Mykhaila Hrushevskoho. Kyiv [in Ukrainian].
- Olenych, L. (Comp.). (2017). M. Ivan-Yulian, Shpytkovskiy. Naukove tovarystvo imeni Shevchenka i Ternopilshhyna (1873–1940): Istorychno-filosofska sektsiia: diisni chleny. Bibliohrafichni pokazhchyk. Ternopil [in Ukrainian].
- Shpytkovskiy, I. (1908). Materialy do Koliivshhyny V: Memuar rzhyshevskoho trynitariia pro Koliivshhynu. [Dodatok]: Notat res perpetuae memoriae dignas et in Ukraina practicas 1768 A[nno]. ZNTSh, 83, 134–157 [in Ukrainian].
- Shpytkovskiy, I. (1930). Do ikonohrafii ta nobilitatsii Ivana Mohylnytskoho, zi znymkami portretu i herbu: I. Portret Ivana Mohylnytskoho; II. Nobilitatsiia. ZNTSh, 100 (2), 311–319 [in Ukrainian].

Дата надходження статті до редакції: 15.02.2021.

Creative Commons Licenses: Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International (CC BY-NC-SA 4.0)